

RELACIJE SEKSUALNOG PONAŠANJA I OSOBINA LIČNOSTI U KONTEKSTU POLNOG DIMORFIZMA

Bojana Dinić¹

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet u Novom Sadu

Goran Knežević

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet u Beogradu

Cilj ovog istraživanja je ispitivanje strukture i intenziteta povezanosti dimenzija seksualnog ponašanja i osobina ličnosti u kontekstu polnog dimorfizma. Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 233 ispitanika, oba pola i prosečne starosti od 29,34 godine. Dimenzije seksualnog ponašanja su merene Upitnikom o seksualnom ponašanju, a osobine ličnosti upitnicima Big Five Inventory i kraćom formom upitnika Delta 10. Rezultati nagoveštavaju da važnost ličnosti u razumevanju seksualnog ponašanja ljudi ne zaostaje za onom koja potiče iz polnog dimorfizma. Utvrđeno je da je ličnost značajan prediktor gotovo svih dimenzija seksualnog ponašanja, i to nezavisno od pola, a u slučaju sklonosti neobaveznom seksu nađen je snažan efekat interakcije Savesnosti i pola. Priroda povezanosti dimenzija seksualnog ponašanja i osobina ličnosti je vrlo slična kod muškaraca i žena. Naime, ono što obično karakterišemo kao adaptirano ličnosno funkcionisanje preslikava se u prostor seksualnog ponašanja u bogato seksualno iskustvo praćeno sniženim nivoom seksualnog fantaziranja i sniženom sklonošću parafilijama. Mala, ali važna razlika je u tome što se kod muškaraca ovakav profil povezuje sa pojačanom sklonošću ka neobaveznom seksu, a kod žena sa odsustvom te sklonosti. Kod žena se još izdvaja i relacija koja upućuje da psihopatska struktura ličnosti ima seksualni stil koji podrazumeva bogato i neobavezno seksualno iskustvo, bez potrebe za nekoitalnom seksualnom igrom. Rezultati su diskutovani u kontekstu evolucionističkih teorija ponašanja.

Ključne reči: seksualno ponašanje, model Velikih pet, dezintegracija, evolucionističke teorije

¹ ✉: bojana.dinic@eunet.rs

UVOD

Studije koje se bave relacijama seksualnog ponašanja i osobina ličnosti se mogu uslovno podeliti u dve grupe: 1. one u kojoj se kao referentni okvir za sagledavanje seksualnog ponašanja koristi postojeća taksonomija ličnosti (PEN model, FFM, Zuckermanov alternativni petofaktorski model), i 2. one u kojoj se ispituju konstrukti koji se dovode u vezu sa seksualnim ponašanjem, a koji su izvan ličnosnih taksonomija (npr. socioseksualnost, erotofilija-erotofobija). Iako je u literaturi dosta dokumentovano o relacijama seksualnosti i osobina ličnosti, fokus proučavanja u tim istraživanjima je, pre svega, na stavovima prema pojedinim aspektima seksualnog života, rizičnom seksualnom ponašanju, ispitivanju korelata seksualnog zadovoljstva i blagostanja, i slično (videti u DeLamater & Hyde, 2004). Seksualno ponašanje se definiše kao širi koncept, koji pored seksualnih aktivnosti (ljubljenje, snošaj) uključuje i koketiranje, zavodjenje, čitanje pornografskih sadržaja (Masters et al., 2006). DeLamater i Hyde (2004) sugerišu da u buduće određenje seksualnog ponašanja treba uključiti i faktore kognicije (znanje, informisanost, misli, identitet), emocija i sociokulturalne faktore. Da bi se dobila opšta slika o relacijama seksualnog ponašanja i osobina ličnosti valja upotrebiti širi okvir definisanja seksualnog ponašanja kojim bi se obuhvatio što veći broj njegovih aspekata – bihejvioralni, kognitivni, emocionalno-konativni i sociokulturalni.

Značajan doprinos u okviru prve grupe istraživanja predstavlja Eysenckova studija u kojoj je pokazao da su ekstraverti seksualno aktivniji (imaju veći broj seksualnih partnera, učestalije odnose, ranije stupaju u odnose), skloniji eksperimentisanju u seksu i zadovoljniji seksom (Eysenck, 1976, prema Barnes & Malamuth, 1998). Osobe sa visokim Neuroticizmom su više sklone osećanju krivice i anksioznosti u vezi sa seksom i mogu osećati gađenje prema nekim aspektima seksualnih aktova, ali se mogu brzo seksualno uzбудiti. Njih karakteriše i nizak nivo seksualnog zadovoljstva i visok nivo seksualne inhibicije. Osobe sa visokim Psihoticizmom su sklonije bezličnom i neobaveznom, agresivnom i socijalno neodobravajućem seksu, a pri tom ispoljavaju niži nivo seksualnog zadovoljstva i uzbuđenja. Iako i osobe sa visokim E i osobe sa visokim P pokazuju tendencije ka promiskuitetnom ponašanju i otvorenosti prema seksualnim iskustvima, kod osoba sa visokim psihoticizmom ova otvorenost prelazi granice društveno prihvatljivog. Seksualno ponašanje introvertata bi bilo u okviru granica društvene prilagođenosti, ali sa znatno sniženom seksualnom ekspresijom. Barnes i saradnici (1984) su, na uzorku studenata, potvrdili Eysenckove pretpostavke i nalaze, osim za Neuroticizam, koji nije pokazivao značajne povezanosti sa seksualnim stavovima i ponašanjem.

Istraživanja na tragu modela „Velikih pet“, su, uglavnom potvrdila Eysenckove pretpostavke. Pokazano je da je povišena Ekstraverzija u vezi sa brojem seksualnih partnera, seksualnom preokupacijom, upotrebom psihoaktivnih supstanci tokom seksualnog odnosa, niskim strahom od seksa, odsustvom upotrebe kondoma, promiskuitetnim ponašanjem i, u slučaju muškaraca, ranijem stupanjem u seksualne odnose, seksualnim uzbuđenjem i niskim osećanjem nervoze u seksu, a u slučaju žena -

seksualnom radoznalošću (Heaven et al., 2000, 2003; McCown, 1992; Miller et al., 2004; Schmitt, 2004). Kada je reč o Neuroticizmu, nalazi podržavaju Eysenckove pretpostavke, tj. viši Neuroticizam značajno predviđa nekoliko aspekata seksualnog ponašanja koji uključuju seksualno nezadovoljstvo (Bradbury & Fincham, 1988, prema Schmitt, 2004), permisivnije stavove o seksu (Fernandez & Castro, 2003), zatim neupotrebu kondoma (McCown, 1992) i generalno, povećan rizik od HIV infekcije (Costa et al., 1998, prema Trobst et al., 2000). Kada je reč o polnim razlikama, Neuroticizam kod muškaraca predviđa seksualnu radoznalost, uzbuđenje i osećanje seksualne nervoze, dok kod žena predviđa seksualno uzbuđenje i nervozu uz nisko seksualno zadovoljstvo (Heaven et al., 2000). Međutim, druga istraživanja (Heaven et al., 2003; Miller et al., 2004) ne ukazuju na značajnu povezanost Neuroticizma i seksualnog ponašanja i stavova prema seksu. U mnogim studijama je dokumentovano da se visok skor na dimenziji Traženje uzbuđenja (Zuckerman & Kuhlman, 2000) povezuje sa seksualno rizičnim ponašanjima kao što su učestalije posete prostitutkama (Wilson et al., 1992), upuštanje u seksualne odnose bez adekvatne zaštite, promiskuitet i veći broj seksualnih partnera, kao i liberalniji seksualni stavovi (Franzini & Sideman, 1994; Hoyle et al., 2000; Zuckerman, 1979, prema Smederevac i Mitrović, 2006). Konstrukt Traženje uzbuđenja se dovodi u vezu sa niskom Savesnošću i Prijatnošću, kao i Eysenckovom operacionalizacijom Psihoticizma (Knežević i sar., 2004). Niski skorovi na dimenzijama Savesnost i Prijatnost (model „Velikih pet“) se dovode u vezu sa sklonošću seksualnom neverstvu (Schmitt, 2004). Niska Savesnost je indikativna za upotrebu psihoaktivnih supstanci pre ili za vreme seksualnog odnosa (Miller et al., 2004), neupotrebu kondoma (Hoyle et al., 2000; Trobst et al., 2000) i uopšte, riziku oboljenja od HIV-a (Costa et al., 1998, prema Trobst et al., 2000), a kod žena i za više seksualno uzbuđenje (Heaven et al., 2000). Slično, niska Prijatnost je indikativna za veći broj seksualnih partnera, upotrebu psihoaktivnih supstanci, seks van aktuelne partnerske veze (karakterističnije za muškarce) i ranije upuštanje u seksualni odnos (Miller et al., 2004). Ipak, u nekim istraživanjima Prijatnost se uopšte nije izdvojila kao značajan prediktor ispitivanog seksualnog ponašanja i stavova (Heaven et al., 2000, 2003). Viša Otvorenost se povezuje sa seksualnom preokupacijom, motivacijom i niskim osećanjem seksualnog zadovoljstva, učestalijom upotrebom kondoma i ranijim stupanjem u seksualni odnos, sa odbacivanjem informacija i ideja o mogućnostima upuštanja u rizične odnose i oboljevanja od HIV-a (Heaven et al., 2003; Miller et al., 2004; Trobst et al., 2002), prijemčivošću za pornografske sadržaje i ideje o učešću u grupnom seksu. Kod muškaraca je i u vezi sa niskim osećanjem nervoze u seksu (Heaven et al., 2000).

U okviru druge grupe studija dominiraju koncepti proizašli mahom iz evolucionističkih teorija. Među evolucionim biologima danas postoji slaganje da za objašnjene adaptacionih mehanizama nije dovoljna samo prirodna selekcija, već i seksualna, u okviru koje su od značaja one osobine koje su visoko heritabilne i koje ostvaruju velike individualne varijacije, za razliku od adaptacija koje su oblikovane prirodnom selekcijom (Kardum, 2003). Tako razlikujemo dve vrste adaptacija – one koje pomažu organizmu da preživi (npr. strah od zmija), i one koje pomažu reprodukciju (npr. rogovci jelena prilikom kompeticije/borbe između mužjaka). Prema teoriji indi-

katora reproduktivne uspešnosti (Miller, 2000), mnogi nasledni seksualni „ukrasi i oružja“ (npr. paunov rep), iako nisu u direktnoj vezi sa preživljavanjem i reprodukcijom, mogu na indirektnan način da utiču na ponašanje koje će povećati reproduktivnu uspešnost. Ove osobine se dovode u vezu sa dobrim fizičkim, psihološkim i genetskim kvalitetom, i kao takve su više privlačne potencijalnim partnerima. Primer takvih indikatora kod ljudi su inteligencija, jezik, kreativnost, smisao za humor. Organizovani set bihevioralnih adaptacija koji je odgovoran za izbor partnera i alokaciju resursa u mehanizme izbora partnera, naziva se seksualnom strategijom. Gangestad i Simpson (1990) su predložili koncept socioseksualnosti za opis seksualnih strategija. Na jednom polu socioseksualnosti se nalaze osobe restriktivne socioseksualnosti koje karakteriše sklonost monogamiji, dugotrajnim seksualnim vezama, kao i viši stupanj emocionalne vezanosti i ulaganja, a na drugom polu se nalaze osobe nerestriktivne orijentacije koje karakteriše niska emocionalna angažovanost i vezanost za partnera i orijentacija na kratkotrajne seksualne veze (Gangestad & Simpson, 1990; Simpson & Gangestad, 1991). Dosadašnja istraživanja pokazuju da muškarce, generalno, karakteriše nerestriktivna orijentacija, što se objašnjava njihovim manjim ulogom u roditeljstvo, a većim u oplodnju, za razliku od žena (Trivers, 2004), dok je kod žena genetička varijansa socioseksualnosti bimodalno distribuirana, što se interpretira postojanjem dvaju alternativnih reproduktivnih strategija – restriktivne i nerestriktivne (Bailey et al., 2000; Buss, 1998; Buss & Schmitt, 1993; Gangestad & Simpson, 1990; Schmitt, 2005). U poređenju sa osobinama ličnosti, nerestriktivna socioseksualnost se dovodi u vezu sa visokom Ekstraverzijom, niskom Prijatnošću i, posebno kod žena, sa niskom Savesnošću (Kardum i sar., 200; Gangestad & Simpson, 1990), a u kros-kulturalnom istraživanju Wright i Reise (1997) sa visokom Ekstraverzijom, niskim Neuroticizmom, i kod belaca još i sa niskom Prijatnošću i Savesnošću. Što se polnih razlika tiče, dobijeno je i da nerestriktivne žene postižu više skorove na Ekstraverziji i niže na Prijatnosti, što je i replicirano u kasnijem istraživanju (Wright, 1999, prema Simpson et al., 2004), kao i da se ne može naći povezanost sa karakterističnim prototipom poremećaja ličnosti, ali da one sebe vide kao nekonvencionalne, liberalne, nepredvidive, sklone senzualnom uživanju u seksu, umišljene i, na neki način, površne (Reise & Wright, 1996). U slučaju muškaraca nalazi upućuju na relacije nerestriktivne socioseksualnosti sa niskom Prijatnošću (Wright & Reise, 1997) i sa prototipom narcističkog i psihopatskog poremećaja koji se ogleda u arogantnosti, manipulativnosti, neodgovornosti i neopterećenosti moralom, osećajem krivice i etikom (Reise & Wright, 1996).

Biološke teorije seksualnog ponašanja, kojima pripadaju i evolucionističke teorije, u prvi plan ističu pol kao odrednicu seksualnog ponašanja. Registrovane su polne razlike u odnosu na širok spektar manifestacija seksualnog ponašanja, kao što je jačina seksualnog nagona, seksualne želje, fantaziranje o seksu, masturbacije, broj seksualnih partnera, stavovi o seksu i slično (Baumeister et al., 2001; Oliver and Hyde, 1993; Dinić i Knežević, 2008). Međutim, postavlja se pitanje kakav je udeo osobina ličnosti u ovim relacijama kada se pol kontroliše, obzirom da postoje različita stanovišta o njihovoj (ne)značajnosti sagledana iz ugla evolucionističke paradigme (Figuerdo et al., 2005; Tooby & Cosmides, 1990).

Sumiranjem navedenih nalaza može se primetiti da se veze seksualnog ponašanja i osobina ličnosti razlikuju u različitim istraživanjima, što velikim delom zavisi i od operacionalizacije seksualnog ponašanja. U ovom istraživanju napravljen je pokušaj da se obuhvati veći spektar indikatora seksualnog ponašanja, i da se na taj način dobije kompletnija slika o međusobnim relacijama. Važan teorijski aspekt utvrđivanja ovih relacija je i da li su, u kojoj meri i na koji način, one posredovane polnim dimorfizmom.

METOD

Uzorak

Prilikom odabira uzorka vodilo se računa da u uzorku bude približno jednak broj muških i ženskih ispitanika, starijih i mlađih, srednjoškolski i univerzitetski obrazovanih, kao i ispitanika iz manjih i većih mesta stanovanja. Uzorak je činilo 233 ispitanika (100 muškog i 133 ženskog pola), starosti od 17 do 65 godina, pri čemu je prosečna starost iznosila 29,34 godine (SD = 8,76). Ispitanici su bili različitog nivoa obrazovanja, od čega 85 fakultetski obrazovanih i studenata i 148 nižih nivoa obrazovanja. Iz gradova je bilo 115 ispitanika, a iz manjeg mesta, varošice ili sela 118 ispitanika.

Instrumenti

Upitnik o seksualnom ponašanju (SP; Dinić i Knežević, 2008) je nastao na osnovu upitnika o socioseksualnosti (SOI; Simpson and Gangestad, 1991) i upitnika o seksualnim fantazijama (SFQ; Eysenck & Wilson, 1981, prema Sierra, Ortega & Zubeidat, 2006), kao potreba za predlogom sveobuhvatne mere seksualnog ponašanja koja bi obuhvatila različite aspekte seksualnog ponašanja – kognitivni, bihejvioralni, konativno-afektivni. Upitnik sadrži 70 stavki različitog tipa odgovaranja (upisivanje brojčanog odgovora, prisilni izbor ponuđenih, gradacijski ustrojenih odgovora, Likertov tip skale) i operacionalizuje šest dimenzija seksualnog ponašanja:

1. fantaziranje o seksu – učestalost autoerotskih seksualnih stimulacija, s naglaskom na raznovrsnost seksualnih fantazma (kognitivni aspekt seksualnog ponašanja);
2. bogatstvo seksualnog iskustva – učestalost i raznovrsnost doživljenih seksualnih iskustava (bihejvioralni aspekt);
3. sklonost nekoitalnoj seksualnoj igri - doživljavanje seksualnih iskustava koja ne uključuju penetraciju, uživanje u seksualnim odnosima i lakoća doživljavanja orgazma (bihejvioralni i afektivni aspekt);

4. sklonost parafilijama - seksualno eksperimentisanje sa bizarnijim i nekonvencionalnijim sadržajima seksualne igre (homoseksualno iskustvo, sadomasohizam, voajerizam) i rizično seksualno ponašanje (kognitivni i bihevioralni aspekt);

5. sklonost seksu na neuobičajenim mestima - nekonvencionalni oblici seksualnih aktivnosti, ali koji su vezani za spoljašnju stimulaciju koje pruža sam ambijent u kojem se dešava seksualna aktivnost, pretežno romantičnog karaktera (kognitivni i bihevioralni aspekt);

6. sklonost neobaveznom seksu – želja za „rekreativnim seksom“, većim seksualnim varijetetom i seksualnim neverstvom uz zdravstveno odgovorno ponašanje (bihevioralni aspekt i aspekt stava).

Big Five Inventory (BFI: John, Donahue & Kentle, 1991, prema John & Srivastava, 1999) predstavlja operacionalizaciju modela Velikih pet, tj. osobina Neuroticizam, Ekstraverzija, Prijatnost, Savesnost i Otvorenost za iskustva. Upitnik je proizašao iz leksičke studije opisa ličnosti i sastoji se od 44 ajtema, odnosno kratkih opisa ličnosti, najčešće u vidu prideva, sa petostepenom skalom Likertovog tipa.

Kraća forma upitnika *Delta 10* (Knežević, 2009), posebno konstruisana za potrebe istraživanja, koja predstavlja operacionalizaciju bihevioralne dispozicije Dezintegracije koja obuhvata deset dimenzija: opšta egzekutivna disfunkcija, perceptualna distorzija, pojačana svesnost, depresivnost, paranoja, manija, socijalna anhedonija, afektivna zaravnjenost, somatomorfna disregulacija i magijsko mišljenje. Upitnik se sastoji od 10 ajtema sa petostepenim skalama Likertovog tipa, od kojih svaki referira na jednu od deset pomenutih dimenzija.

U obradi podataka su korišćeni faktorski skorovi na prvim glavnim komponentama predloženih subskala upitnika, pri čemu su odgovori ispitanika na upitniku SP najpre normalizovani. U radu su saopšteni rezultati hijerarhijske regresione analize, kao i kanoničke korelacione analize. Prvi algoritam je korišćen zbog informacija koje se tiču precizne dekompozicije varijanse seksualnog ponašanja na izvore koji se mogu pripisati polnom dimorfizmu i ličnosti, kao i njihovoj interakciji, a drugim se dobija teorijski važna informacija o dometima, kao i o strukturi ekstremizacije povezanosti dva prostora.

Postupak

Ispitanicima je na početku saopšten predmet ispitivanja i pročitano im je opšte uputstvo. Naglašeno im je da je ispitivanje u potpunosti anonimno, a u cilju obezbeđivanja anonimnosti preduzeto je sledeće: 1. organizovana su grupna ispitivanja, 2. ispitanici su postavljeni tako da budu jedno od drugog bar jedno mesto razmaka, 3. naglašeno im je da neće upisivati svoja imena na upitnicima, niti da su upitnici šifrovani, 4. na kraju popunjavanja upitnika, upitnike su ubacivali u neprovidnu kutiju koja se nalazila u prostoriji.

REZULTATI

Predikcija dimenzija seksualnog ponašanja na osnovu pola i osobina ličnosti

Kako bismo došli do odgovora koliki je doprinos osobina ličnosti u objašnjenju dimenzija seksualnog ponašanja kada se kontroliše uticaj pola, urađeno šest hijerarhijskih multiplih regresionih analiza (metod stepwise). Prvi set prediktora je činio pol, drugi osobine ličnosti, a treći interakcija pola i osobina ličnosti, dok su kriterijumi bile, ponašanje, dimenzije seksualnog ponašanja (ukupno šest).

Tabela 1. Hijerarhijska regresiona analiza: predikcija dimenzija seksualnog ponašanja na osnovu pola, osobina ličnosti i interakcije pola sa osobinama ličnosti

Kriterijumi – dimenzije seksualnog ponašanja	Set	R	R ²	F	ΔR ²	ΔF
Seksualno fantaziranje	1	,448	,201	58,665***		
	2	,547	,299	13,842***	,098	5,291***
	3	,572	,327	8,256***	,028	1,518
Bogatstvo seksualnog iskustva	1	,437	,191	54,927***		
	2	,518	,269	11,910***	,078	4,027**
	3	,543	,295	7,099***	,026	1,356
Sklonost nekoitalnoj seksualnoj igri	1	,131	,017	4,090*		
	2	,300	,090	3,216**	,073	3,035**
	3	,330	,109	2,083*	,019	,782
Sklonost parafilijama	1	,056	,003	,734		
	2	,359	,129	4,786***	,125	5,447***
	3	,396	,157	3,169***	,029	1,246
Sklonost seksu na neuobičajenim mestima	1	,050	,003	,587		
	2	,173	,030	1,001	,027	1,069
	3	,220	,048	,865	,018	,715
Sklonost neobaveznom seksu	1	,149	,022	5,307*		
	2	,292	,085	3,016**	,063	2,597*
	3	,371	,137	2,710***	,052	2,238*

***p<0,001; **p<0,01; *p<0,05

Na osnovu rezultata hijerarhijske regresione analize se može videti da su sve dimenzije seksualnog ponašanja značajno objašnjene setovima prediktora, osim dimenzije sklonosti seksu na neuobičajenim mestima. Utvrđeno je da polne razlike nemaju uticaj na sklonost parafilijama, a lične razlike uplivišu sve dimenzije seksualnog ponašanja (izuzev, kako rekostmo, seksa na neobaveznim mestima), i to nakon uravnoteženja za polne razlike. Procenat objašnjene varijanse polom je najveći za seksualno fantaziranje (oko 20%) i bogatstvo seksualnog iskustva (oko 19%), i on je skoro duplo viši od procenta varijanse koji objašnjava ličnost kada je reč o ove

dve dimenzije. Pol je skoro deset puta manje značajan od ličnosti za sklonost nekoitalnoj igri i neobaveznom seksu, gde objašnjava samo oko 2% varijanse (doprinos osobina ličnosti se kreće od oko 13% za sklonost parafilijama i oko 6% za sklonost neobaveznom seksu). Doprinos interakcije pola i osobina ličnosti je značajan samo u slučaju sklonosti neobaveznom seksu i procenat objašnjene varijanse ovom interakcijom iznosi oko 5%. U slučaju sklonosti nekoitalnoj igri i sklonosti parafilijama, ličnost objašnjava mnogo više varijanse od pola (7-10 puta), a u slučaju sklonosti ka neobaveznom seksu tri puta više.

Tabela 2. *Parcijalni doprinosi prediktora*

	Fantaziranje o seksu				Sklonost nekoitalnoj seksualnoj igri		
	β	kor. ZV ^a	sr ²		B	kor. ZV ^a	sr ²
pol	-,454	-,448	,225***	pol	-,136	-,131	,018*
P	-,204	-,224	,034***	D	-,242	-,239	,059***
O	,151	,074	,022**	Sklonost parafilijama			
S	-,157	-,203	,020**	B	kor. ZV ^a	sr ²	
Bogatstvo seksualnog iskustva				S	-,251	-,297	,053***
	β	kor. ZV ^a	sr ²	P	-,162	-,233	,020*
Pol	-,433	-,437	,178***	O	,138	,070	,018*
E	,185	,085	,028**	Sklonost neobaveznom seksu			
P	-,171	-,073	,024**	B	kor. ZV ^a	sr ²	
D	,178	,101	,027**	pol	-,159	-,149	,025*
N	-,160	-,155	,019*	S	,383	-,170	,013*
				O	,137	,099	,018*
				pol x S	-,605	-,216	,033**

N – Neuroticizam, E – Ekstraverzija, O – Otvorenost za iskustva, P – Prijatnost, S – Savesnost, D - Dezintegracija

^a – korelacija prediktora sa zavisnom varijablom, sr² – kvadrat semiparcijalne korelacije, jedinstveni doprinos svakog prediktora ukupnoj varijansi koja objašnjava ZV

***p<0,001; **p<0,01; *p<0,05

Rezultati pokazuju da su muškarci više skloni seksualnom fantaziranju, imaju više seksualnog iskustva i više su skloni nekoitusu i neobaveznom seksu, pri čemu je procenat objašnjene varijanse najveći za fantaziranje o seksu (oko 20%). Generalno gledajući, muškarci su seksualno aktivniji i pre stupaju u seksualne odnose, za razliku od žena, odnosno njih karakteriše nerestriktivna socioseksualna orijentacija. Od osobina ličnosti najviše relacija sa izdvojenim aspektima seksualnog ponašanja ostvaruju Savesnost, Prijatnost i Otvorenost, pri čemu negativna Savesnost objašnjava najveći procenat u slučaju sklonosti parafilijama (preko 5%), a negativna Prijatnost u slučaju fantaziranja o seksu (preko 3%). Interesantan je nalaz da je interakcija Savesnost x ženski pol najznačajniji prediktor odsustva sklonosti ka neobaveznom seksu. Može se primetiti da se sličan sklop osobina ličnosti izdvojio kako u predikciji fantaziranja o seksu tako i u predikciji sklonosti parafilijama, što može ukazivati na sličnu prirodu ovih dimenzija seksualnog ponašanja. Bogatstvo seksualnog iskustva se može predvideti na osnovu najvećeg broja osobina ličnosti, pri čemu se samo u

ovom slučaju izdvajaju Ekstraverzija (koja objašnjava oko 3%) i negativno Neuroticizam (oko 2%). Za predikciju sklonosti nekoitalnoj igri relevantan je domen Dezintegracije (negativno) koji objašnjava oko 6% varijanse kriterijuma.

Struktura relacija dimenzija seksualnog ponašanja i osobina ličnosti

Imajući u vidu da pol ostvaruje značajne efekte na skoro sve dimenzije seksualnog ponašanja, radi uvida u strukturu relacija dimenzija seksualnog ponašanja i osobina ličnosti, urađene su kanoničke korelacione analize, posebno na muškom i ženskom poduzorku. U slučaju muškog poduzorka izdvojen je jedan značajan par kanoničkih faktora (tabela 3) povezan umerenom korelacijom od 0,51.

Tabela 3. Koeficijenti kanoničkih korelacija i njihova značajnost

	rho	Lambda	Hi ²	Df	p
1	,510	,537	58,807	36	,010
2	,374	,726	30,293	25	,213
3	,272	,844	16,034	16	,451
4	,243	,912	8,749	9	,461
5	,159	,969	2,981	4	,561
6	,077	,994	,555	1	,456

Tabela 4. Kanonički faktori seta dimenzija seksualnog ponašanja

Dimenzije seksualnog ponašanja	Kanonički factor
Seksualno fantaziranje	-,522
Bogatstvo seksualnog iskustva	,363
Skлонost nekoitalnoj igri	-,243
Skлонost parafilijama	-,489
Skлонost seksu na neuobičajenim mestima	,149
Skлонost neobaveznom seksu	,280

Tabela 5. Kanonički faktori seta osobina ličnosti

Osobine ličnosti	Kanonički factor
Neuroticizam	-,613
Ekstraverzija	,303
Otvorenost za iskustva	-,103
Prijatnost	,779
Savesnost	,568
Dezintegracija	,049

Strukturu kanoničkog faktora u prostoru seksualnog ponašanja čine niže seksualno fantaziranje i niža skłonost parafilijama, kao i veće bogatstvo seksualnog iskustva i skłonost neobaveznom seksu. Korespondentni faktor u prostoru osobina ličnosti

značajno opisuju viša Prijatnost, Savesnost i Ekstraverzija, i niži Neuroticizam (tabele 2. i 3.).

Na ženskom poduzorku izdvojena su dva značajna para kanoničkih faktora (tabela 6) povezanih umerenim korelacijama ,57 i ,44.

Tabela 6. Koeficijenti kanoničkih korelacija i njihova značajnost

	rho	Lambda	Hi ²	Df	p
1	,565	,456	98,624	36	,000
2	,442	,670	50,347	25	,002
3	,337	,832	23,104	16	,111
4	,223	,939	7,948	9	,539
5	,110	,988	1,526	4	,822
6	,009	1,000	,011	1	,918

Tabela 7. Kanonički faktori seta dimenzija seksualnog ponašanja

Dimenzije seksualnog ponašanja	Kanonički faktori	
	1	2
Seksualno fantaziranje	-,690	,285
Bogatstvo seksualnog iskustva	,233	,559
Sklonost nekoitalnoj igri	-,184	-,499
Sklonost parafilijama	-,649	,181
Sklonost seksu na neuobičajenim mestima	,007	-,001
Sklonost neobaveznom seksu	-,511	,429

Tabela 8. Kanonički faktori seta osobina ličnosti

Osobine ličnosti	Kanonički faktori	
	1	2
Neuroticizam	-,282	,277
Ekstraverzija	,575	-,039
Otvorenost za iskustva	-,155	,022
Prijatnost	,317	-,567
Savesnost	,809	-,278
Dezintegracija	,234	,721

Prvi kanonički faktor u prostoru seksualnog ponašanja značajno opisuju seksualno fantaziranje, sklonost parafilijama i sklonost neobaveznom seksu, koji su svi negativnog predznaka, a korespondentnu strukturu u prostoru ličnosti viša Savesnost, Ekstraverzija i Prijatnost. Može se primetiti da je priroda povezanosti izražena prvom kanoničkom korelacijom slična kod muškaraca i žena, izuzev što kanonički faktor u prostoru seksualnog ponašanja kod muškaraca zasićuje i pozitivnu sklonost neobaveznom seksu, a kod žena odsustvo te sklonosti. Drugim rečima, kanonički faktor je u prostoru seksualnog ponašanja definisan bogatim seksualnim iskustvom, sklonošću neobaveznom seksu i seksualnom fantaziranju uz odsustvo nekoitalnih igri, dok je domen osobina ličnosti definisan pojačanom dezintegracijom i nižom prijatnošću. Ova kanonička korelacija govori o tendenciji da psihopatska struktura

ličnosti kod žena ima seksualni stil koji podrazumeva intenzivno, neobavezno seksualno iskustvo, praćeno seksualnim maštarijama, a bez potrebe za nekoitalnom razmenom nežnosti.

DISKUSIJA

Najsnažniji nalaz ovog istraživanja je sledeći: postoji neslučajna povezanost seksualnog ponašanja i strukture ličnosti, koja se ne može u potpunosti objasniti razlikama u polnom dimorfizmu. Individue za koje smatramo da imaju dobro adaptiranu, funkcionalnu strukturu ličnosti imaju tendenciju da saopštavaju veće bogatstvo seksualnog iskustva koje je praćeno nižim nivoom seksualnog fantaziranja, kao i nižom sklonošću parafilijama i *vice versa*: osobe koje smatramo disfunkcionalnim strukturama ličnosti imaju tendenciju da saopštavaju manjak seksualnog iskustva, praćen pojačanim seksualnim maštarijama i sklonošću parafilijama. Ova struktura je vrlo slična u muškaraca i žena, sem jedne bitne razlike: seksualni profil dobro adaptirane ličnosti u muškaraca podrazumeva i snažnije učešće neobaveznog seksualnog iskustva, dok je kod žena obratno. Kod žena se izdvaja i seksualni stil koji se može dovesti u vezu sa karakterističnim složajem aspekata nerestriktivne socioseksualnosti, a koji prati psihopatska struktura ličnosti, što je dobijano i u ranijim istraživanjima (Wright and Reise, 1997; Wright, 1999, prema Simpson et al., 2004). Ovako utvrđene relacije se samo u izvesnoj meri mogu objasniti razlikama u seksualnim strategijama muškaraca i žena (pri čemu se kod muškaraca ona povezuje sa većim ulaganjem u oplodnju, a kod žena sa seksualnom vernošću kojom se lakše obezbeđuju partnerovi resursi za ulaganje u potomstvo, Buss, 1998; Buss and Schmitt, 1993). Zanimljivost naših rezultata je i u tome što oni sugerišu povezanost između seksualnog ponašanja i ličnosti koja se ne može objasniti polnim razlikama.

Dobijeni nalazi su od potencijalno velikog značaja za razumevanje seksualnog ponašanja ljudi, a vrlo verovatno i za razumevanje prirode crta. Sintagmu „dobro adaptirana ličnost“ treba shvatiti u smislu kvaliteta svakodnevnog funkcionisanja i subjektivnog osećaja sreće i energetske ekspanzije, a ne u značenju u kome se ona koristi u evolucionoj psihologiji, kao nešto što daje prednost u genetskoj propagaciji. Naime, sasvim je moguće da ono što nazivamo disfunkcionalnom ličnosnom strukturom jeste adaptacija, u evolucionom smislu, koja nalazi svoju specifičnu ekološku nišu za propagaciju genetskog materijala u seksualnom stilu koji bi podrazumevao siromaštvo seksualnog iskustva, praćeno fantazmatskom nabujalošću i rafinmanom, a najverovatnije, i čitavim nizom karakterističnih vrednosnih artikulacija i ponašajnih pravilnosti koje nisu bile predmet ovog istraživanja - recimo, vrednosna afirmacija monogamnosti, seksualne lojalnosti i slično. Nalaz o vezi stila seksualnog ponašanja i ličnosti (otprilike istog intenziteta kao što je veza pola i stila seksualnog ponašanja) koji ukazuje, što je još važnije, na vezu ispitivanih prostora koja je nezavisna od polnog dimorfizma, u velikoj meri oslabljuje tezu po kojoj su individualne

razlike na ličnosti nekoordinisane fenotipske varijacije neutralnog tipa, tj. posledica genetskih razlika koje nemaju selektivno važne fenotipske konsekvence, ili su posledica selekcionog pritiska za alelsku diversifikaciju koju vrše patogeni (Tooby & Cosmides, 1990). Ovaj nalaz ima potencijalno veliki teorijski značaj, jer on govori u prilog mogućnosti da su crte ličnosti karakteristične adaptacije koje „otvaraju“ različite ekološke niše za seksualnu adaptaciju, a koje su samo u delimičnoj vezi sa polnim dimorfizmom. Drugim rečima, restriktivni i nerestriktivni seksualni stil mogu biti „dobitne“ strategije i unutar polova.

Na osnovu pojedinačnih doprinosa osobina ličnosti u objašnjenju seksualnog ponašanja, nalazi, uglavnom, održavaju Eysenckove pretpostavke i ranije nalaze. Viša Ekstraverzija i niži Neuroticizam značajno objašnjavaju bogatstvo seksualnog iskustva, koje se može dovesti u vezu sa odsustvom seksualne inhibicije. Ovaj nalaz ukazuje da se stabilne, samouverene i socijalno dominantne osobe slobodnije upuštaju u različite seksualne aktove i zbog takvih karakteristika verovatno deluju atraktivnije potencijalnim partnerima, što im olakšava pristup i mogućnost seksualnog odnosa. Dalje, dominantni prediktor seksualnog fantaziranja je niska Prijatnost koja se povezuje i sa bogatijim seksualnim iskustvom i sklonošću parafilijama. Antagonizam i neusmerenost na interpersonalne relacije vode u autoerotsku stimulaciju, fetišizam, ili u mnoštvo seksualnih iskustava sa različitim partnerima, u kojima je primarniji sam oblik seksualnog čina, nego usmerenost na partnera. Zajedno sa niskom Prijatnošću, niska Savesnost se dovodi u vezu sa većim fantaziranjem o seksu i sklonošću parafilijama, što ukazuje da se osobe slabe kontrole impulsa, agresivne i antisocijalne, više odaju seksualnim mislima i više upuštaju u neoubičajena, čak društveno neprihvatljiva seksualna iskustva. Viša Savesnost je dominantni prediktor sklonosti neobaveznom seksu, i zanimljivo, pol moderira ovu vezu na taj način što se ženska Savesnost povezuje sa niskom sklonošću neobaveznom seksu, što korespondira nalazima o relaciji restriktivne socioseksualnosti i Savesnosti u slučaju ženskog pola, a kojoj su one prijemčivije (Gangestad and Simpson, 1990; Kardum i sar., 2006). Otvorenost ostvaruje veze sa seksualnim fantaziranjem, sklonošću parafilijama i neobaveznim seksom. Pretpostavlja se da zbog žive imaginacije i nekonvencionalnosti, osobe više Otvorenosti će se pre odavati seksualnim maštarijama, igrati seksualnim idejama i biti sklonije nesvakidašnjim i slobodnijim seksualnim iskustvima. Dezintegracija ima dominantni udeo u objašnjenju niske sklonosti seksualnim razmenama koje ne uključuju koitus i bogatstva seksualnog iskustva. Dezintegracija kognicije i afekta, kao i afektivna zaravnjenost ne daju potencijala za ostvarivanje spontanog uvođenja u seksualni čin, već vode u akciju koja nije obogaćena seksualnim uživanjem.

Nalaz o disproporcionalnosti u saopštenom broju seksualnih partnera između muškaraca i žena, takođe, zahteva komentar iz razloga što bi u tom pogledu trebalo da postoji ekvivalencija. Nekoliko hipoteza može da objasni ovu diskrepancu: 1) muškarci lažu preувелиčavajući broj svojih seksualnih partnera; 2) žene lažu prikrijući svoja seksualna iskustva; 3) postoji jedan poduzorak žena čije bogatstvo seksualnog iskustva „pokriva“ onaj saopšteni višak iskustva u muškaraca, pri čemu on sistematski izmiče anketama sličnim ovoj (npr. seksualne radnice); 4) „višak“ sek-

sualnih partnera muškaraca su drugi muškarci; i 5) podaci koje iznose ispitanici nisu tačni, ali oni nisu posledica tendencije ka svesnom obmanjivanju, već nekih drugih razloga. Naši podaci ne pružaju osnovu za hipotezu 4) jer broj homoseksualnih iskustava ide u korist žena (4% muškaraca saopštava homoseksualno iskustvo, i 14% žena, $\chi^2_{(4)}=10,83$, $p<0,05$). Činjenice o tome da postoji uniformna tendencija da muškarci izveštavaju o većoj zastupljenosti gotovo svih aspekata seksualnih iskustava i ponašanja, uključujući i maštanje o seksu, a ne samo seksualno postignuće, donekle oslabljuju hipoteze pod 1 i 2, kao i podatak da je broj seksualnih partnera znatno niži od onog koji se uobičajeno saopštava u istraživanjima sličnog tipa (dva puta niži, prema Brown & Sinclair, 1999). Iste činjenice više govore u prilog poslednjoj hipotezi koja je zasnovana na empirijskim nalazima Browna i Sinclaira (1999) u kojima je utvrđeno da postoje različite estimacione strategije polova u davanju odgovora o broju seksualnih partnera: muškarci koriste grubu aproksimaciju, dok se žene u većoj meri oslanjaju na poimenično nabranje. S druge strane, naši podaci ne isključuju sasvim ni hipotezu 3), kao moguće objašnjenje bar dela diskrepance između muškaraca i žena kada je reč o broju seksualnih partnera (19% muškaraca saopštava seksualno iskustvo sa prostitutkom, a ,08% žena saopštava seksualno iskustvo sa žigolom, $\chi^2_{(3)}=20,00$, $p<0,001$). Međutim, čak i ukoliko može da objasni deo te diskrepance, ova hipoteza je nedovoljna: naime, kad se iz analize izostave pojedinci koji su imali iskustvo sa prostitutkama/žigolima, to ne utiče bitno na disproporciju o kojoj je reč ($M_m=10,88$ ($SD_m=12,31$), $M_z=5,28$ ($SD_z=6,19$), $t_{(208)}=4,37$, $p<0,001$). Dakle, može se zaključiti da je najplauzibilnije ono objašnjenje disproporcionalnosti u saopštenom broju seksualnih partnera između muškaraca i žena koje poentira polne razlike u strategijama njegove estimacije.

LITERATURA

- Bailey, J. M., Kirk, K. M., Zhu, G., Dunne, M.P., & Martin, N. G. (2000). Do individual differences in sociosexuality represent genetic or enviromentally contingent strategies? Evidence from Australian twin registry. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 537-545.
- Barnes, G. E., & Malamuth, N. M. (1998). Eysenck's Theory of Pesonality and Sexuality. *Psihologija*, 3, 239-248.
- Barnes, G. E., Malamuth, N. M., & Check, J. V. P. (1984). Personality and sexuality. *Personality and Individual Differences*, 5, 159-172.
- Baumeister, R. F., Catanese, K. R., & Vohs, K. D. (2001). Is There a Gender Difference in Strenght of Sex Drive? Theoretical Views, Conceptual Distinctions, and a Review of Relevant Evidence. *Personality and Social Psychology Review*, 5(3), 242-273.
- Buss, D. M. (1998). Sexual strategies theory: Historical origins and current status. *The Journal of Sex Research*, 35, 19-31.

- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, *100*, 204–232.
- Brown, N. R., & Sinclair, R. C. (1999). Estimating Number of Lifetime Sexual Partners: Men and Women Do It Differently. *The Journal of Sex Research*, *36*(3), 292–297.
- DeLamater, J., & Hyde, J. S. (2004). Conceptual and theoretical issues in studying sexuality in close relationships. In J.H. Harvey, A. Wenzel, and S. Sprecher (Ed.), *The handbook of sexuality in close relationships* (pp. 7–30). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Dinić, B. i Knežević, G. (2008). Dimenzije seksualnog ponašanja. *Primenjena psihologija*, *1*, 161–186.
- Fagan, P. J., Wise, J. T., Schmidt, C. W., Ponticas, Y., Marshall, R. D., & Costa, P. T. (1991). A Comparison of Five-Factor Personality Dimensions in Males With Sexual Dysfunction and Males With Paraphilia. *Journal of Personality Assessment*, *57*(3), 434–448.
- Fernandez, M. L., & Castro, Y. R. (2003). The Big Five and Sexual Attitudes in Spanish Students. *Social Behavior and Personality*, *31*(4), 357–362.
- Franzini, L. R., & Sideman, L. M. (1994). Personality characteristics of condom users. *Journal of Sex Education and Therapy*, *20*, 110–118.
- Gangestad, S. W., & Simpson, J. A. (1990). Toward an evolutionary history of female sociosexual variation. *Journal of Personality*, *58*, 71–96.
- Heaven, P. C. L., Crocker, D., Edwards, B., Preston, N., Ward, R., & Woodbridge, N. (2003). Personality and sex. *Personality and Individual Differences*, *35*, 411–419.
- Heaven, P. C. L., Fitzpatrick, J., Craig, F. L., Kelly, P., & Seber, G. (2000). Five personality factors and sex: preliminary findings. *Personality and Individual Differences*, *28*, 1133–1141.
- Hoyle, R. H., Fejfar, M. C., & Miller, J. D. (2000). Personality and sexual risk taking: a quantitative review. *Journal of Personality*, *68*, 1203–1231.
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Theoretical Perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of Personality: Theory and Research*. New York/London: The Guilford Press.
- Kardum, I. (2003). *Evolucija i ljudsko ponašanje*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kardum, I. (2004). Evolucijski pristup u psihologiji ličnosti. U J. Hrgović i D. Polišek (Ur.), *Evolucija društvenosti* (str. 129–144). Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kardum, I., Gračanin, A. i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psiholozijske teme*, *15*(1), 101–128.
- Knežević, G., Savic, D., Kutlesic, V., Jovic, V., Opacic, G., & Saula, B. (2009). Disintegration: A Basic Personality Trait (submitted manuscript).
- Knežević, G., Džamonja, T. i Đurić-Jočić, D. (2004). *Petofaktorski model ličnosti*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.

- Masters, W. H., Johnson, V. E., & Kolodny, R. C. (2006). *Ljudska seksualnost*. Zagreb: Naklada slap.
- McCown, W. (1992). Contributions of the EPN paradigm to HIV prevention: A preliminary study. *Personality and Individual Differences*, *12*, 1301–1303.
- Miller, G. F. (2000). *The mating mind: How sexual choice shaped the evolution of human nature*. New York: Doubleday.
- Miller, J. D., Lynam, D., Zimmerman, T. K., Leukefeld, L. K., & Clayton, R. (2004). The utility of the Five Factor Model in understanding risky sexual behavior. *Personality and Individual Differences*, *36*, 1611–1626.
- Oliver, M. B., & Hyde, J. S. (1993). Gender Differences in Sexuality: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, *114*(1), 29–51.
- Reise, S. P., & Wright, T. M. (1996). Personality Traits, Cluster B Personality Disorders, and Sociosexuality. *Journal of Research in Personality*, *30*, 128–136.
- Figuerdo, A. J., Sefcek, J. A., Vasquez, G., Brumbach, B. H., King, J. E., & Jacobs, J. W. (2005). Evolutionary Personality Psychology. In Buss, D. M. (Eds.), *The Handbook of Evolutionary Psychology* (pp. 851–877). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Scmitt, D. P. (2005). Fundamentals of Human Mating Strategies. In Buss, D. M. (Eds.), *The Handbook of Evolutionary Psychology* (pp. 258–291). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Schmitt, D. P. (2004). The Big Five Related to Risky Sexual Behaviour Across 10 World Regions: Differential Personality Associations of Sexual Promiscuity and Relationship Infidelity. *European Journal of Personality*, *18*, 301–319.
- Sierra, J. C., Ortega, V., & Zubeidat, I. (2006). Confirmatory Factor Analysis of a Spanish Version of the Sex Fantasy Questionnaire: Assessing Gender Differences. *Journal of Sex & Marital Therapy*, *32*, 137–159.
- Simpson, J. A., & Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, *60*, 870–883.
- Simpson, J. A., Wilson, C. L., & Winterheld, W. A. (2004). Sociosexuality and Romantic Relationships. In J. H. Harvey, A. Wenzel and S. Sprecher (Eds.), *The Handbook of Sexuality in Close Relationships* (pp. 87–112). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). *Ličnost – metodi i modeli*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Trivers, R. L. (2004). Roditeljski ulog i spolna selekcija. U J. Hrgović i D. Polišek (Ur.), *Evolucija društvenosti* (str. 79–128). Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Trobst, K. K., Herbst, J. H., Masters, H. L., III., & Costa, P. T., Jr. (2002). Personality pathways to unsafe sex: Personality, condom use and HIV risk behaviors. *Journal of Research in Personality*, *36*, 117–133.
- Trobst, K. K., Wiggins, J. S., Costa, P. T., Jr., Herbst, J. H., McCrae, R. R., & Masters, H. L., III. (2000). Personality psychology and problem behavior: HIV risk and the five-factor model. *Journal of Personality*, *68*, 1233–1252.

- Tooby, J. & Cosmides, L. (1990). On the universality of human nature and the uniqueness of the individual: The role of genetics and adaptation. *Journal of Personality*, 58, 17-67.
- Wilson, D., Manual, A., & Lavelle, S. (1992). Personality characteristics of Zimbabwean men who visit prostitutes: Implications for AIDS prevention programmes. *Personality and Individual Differences*, 13, 275–279.
- Wright, T., & Reise, S. P. (1997). Personality and Unrestricted Sexual Behavior: Correlations of Sociosexuality in Caucasian and Asian College Students. *Journal of Research in Personality*, 31, 166-192.
- Zuckerman, M., & Kuhlman, D. M. (2000). Personality and risk-taking: Common biosocial factors. *Journal of Personality*, 68, 999–1029.

ABSTRACT

**RELATIONSHIPS BETWEEN SEXUAL BEHAVIOR AND
PERSONALITY IN THE CONTEXT OF SEXUAL DIMORPHISM**

Bojana Dinić

Department of Psychology, University of Novi Sad

Goran Knežević

Department of Psychology, University of Belgrade

The aim of this study was to examine the structure and intensity of relationships between dimensions of sexual behavior and personal characteristics in the context of sexual dimorphism. The sample included 233 participants (both genders, mean age 29,34). Dimensions of sexual behavior were measured using the Sexual Behavior Questionnaire, and personal characteristics were measured using the Big Five Inventory and short form of Delta 10 questionnaire. The results suggested that the importance of personality for the understanding of sexual behavior is not far from the relevance of sexual dimorphism. It was found that personality was significant predictor of almost all dimensions of sexual behavior, independent from gender, and in case of tendency to have casual sex a strong interaction effect of gender and Conscientiousness was found. The nature of relationships between dimensions of sexual behavior and personality were very similar within the subsamples of males and females. Namely, adaptive personality functioning was related to richness of sexual experience following by low sexual fantasies and low tendency to paraphilias. Small, but important difference in the structure of canonical factors extracted in the domain of sexual behavior was the following: in male sample adaptive personality structure correlated with high tendency to casual sex, while in female sample the opposite was obtained. In female sample there was one more significant relation suggesting that psychopathic personal structure has sexual style which include richness and casual sexual experience without tendency to non-coital sexual play. The results are discussed in the context of the evolutionary theories of behavior.

Key words: *sexual behavior, Big Five Model, desintegration, evolutionary theory*

RAD PRIMLJEN: 1.07.2009.